

Asya Studies

Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar
DOI: 10.31455/asya.491353 / Number: 6, p. 1-6, Winter 2018

ANAMAS YAYLALARI VE YÖRÜKLER ANAMAS HIGHLANDS AND YORUKS

Öz

Yörükler, Anadolu'da ve Rumeli'de konargöçer hayat yaşayan Türklerdir. Osmanlı Devletinden günümüze genellikle Yörük veya Türkmen olarak adlandırılırlar. Yörük sosyo-ekonomik hayatı içerisinde yaylak ve kışlak alanlarının önemli bir yeri vardır. Yaz döneminin geçirildiği yerlere yaylak denilir. Kış aylarının arkasından gelen bahar mevsiminde kışlaklardan göç ile harekete geçen Yörükler, Mayıs ayı başlarından Eylül ayı ortalarına kadar yaylak alanlarında kalırlar. Yaylaklar, yaz sıcağının etkisinden hayvanların korunduğu, beslenmesine uygun otu, suyu bol, serin ve yüksek yerlerdir. Çoğunluğu Antalya çevresinden olmak üzere birçok Yörük oymak ve obasının yazı geçirdiği yaylak alanı Isparta sınırları içerisinde bulunan Anamas yaylalarıdır. Anamas tek bir yayladan ziyade üzerinde birçok yaylanın bulunduğu yaylalar topluluğunun genel adıdır. Isparta'nın Eğirdir, Aksu, Yenişarbademli, şarkikaraağaç, Yalvaç ve Gelendost ilçelerinin çevrelediği sınırlar içerisinde kalır. Dedegöl dağı tarafından Sütçüler ve Beyşehir hududuna kadar sokulur. 16. yüzyıldan beri birçok Yörük oymağının hareket sahası içerisinde. Serin iklim özelliği ve zengin otlak alanları ile yazın Yörükler için vazgeçilmezdir. 18. ve 19. yüzyıllarda büyük çoğunluğu Teke Yöresi'nden gelen Yörük oymak ve obasına ev sahipliği yapmıştır. Farklı yerlerden yaylamak üzere Anamas Yöresi'ne gelen Yörükler, belirli göç yolları üzerinden yöreye ulaşmışlardır. Yöreye gelen hemen hemen her bir oymak ve obanın yaylası bellidir. Bir yaylanın sınırının bittiği yerden bir diğer yaylanın sınırları başlar ve her Yörük grubu kendi yaylasında yazı geçirir.

Anahtar Kelimeler: Anamas, Yayla, Yörük, Türkmen, Göç

Abstract

The Yoruks are Turks living nomadic life in Anatolia and Rumelia. They have usually been called as Yoruk and Turkmen since the period of Ottoman Empire. Yaylak (highlands) and Kışlak (overwinter areas) have important roles in the socio-economic life of the Yoruks. The places where the summer period is spent are called as Yaylak. The Yoruks start to migrate to Yaylaks in spring. They live in Yaylaks from the beginning of may to the mid-september. Yaylaks are the cool highlands where the animals are protected from the negative effects of summer's hot weather, and where there are plenty of grass and water. Most of which are from the surroundings of Antalya, many Yoruk tribes' yaylak is Anamas highlands located in the province of Isparta. Anamas is the general name of a group of highlands rather than a single highland. It is surrounded by the districts of Isparta: Eğirdir, Aksu, Yenişarbademli, şarkikaraağaç, Yalvaç and Gelendost. It also ranges from the Mountain Dedegöl to Sütçüler and Beyşehir. Since the 16th century, they have been in the movement route of many Yoruk tribes. Anamas is indispensable for Yoruks in summer with its cool climate and rich pasture areas. In the 18th and 19th centuries, it hosted the Yoruks most of which came from Teke region. Yoruks, who came to Anamas from different places, used different migration routes to reach there. Almost each group's region in the Yaylak is defined before. At the end of the border of a highland, another highland's border starts. Each Yoruk group spends summer in its highlands.

Key Words: Anamas, Plateau, Yoruk, Turkmen, Migration

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
03.12.2018

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
26.12.2018

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.12.2018

**Asya'dan
Avrupa'ya
Uluslararası
Sosyal Bilimler
Dergisi**

Doç. Dr. Mehmet AK
Alanya Alaaddin Keykubat
Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi
Bölümü
mehmet.ak@alanya.edu.tr

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-0794-9046>

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Ak, M. (2018). Anamas Yaylaları ve Yörükler. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Number:6, Winter, p. 1-6.

Yörükler, Anadolu'da ve Rumeli'de konargöçer hayat yaşayan Türkler olup Osmanlı Devletinden günümüze tarihi süreç içerisinde genellikle Yörük veya Türkmen olarak adlandırılırlar (Ak, 2015: 11). Yaşadıkları coğrafyanın genellikle ılıman iklim etkisinin hakim olduğu kuytu yerler ile sahil şeridinde kışlayıp, iç kesimlere doğru yükselen dağların üzerinde bulunan serin yerlerde yaylarlar (Ak, 2010: 332-333). Yaylak ve kışlak arasında mevsim farkına bağlı hareketli yapılarını sürdürdükleri gibi Mayıs ayı başlarından Eylül ayı ortalarına kadar hayvanlarını sahil kesiminin nemli sıcak iklim etkisinden kurtarıp yüksek dağ ve platolar üzerindeki geniş, serin, otu ve suyu bol yerlerde yazı geçirirler (Ak, 2015: 123).

Yaylak alanları bakımından zenginliği ile bilinen yerlerden birisi Hamid Sancağı olup 1455 yılı tahrirlerinde Teke Yöresi müsellemlerinden Mürim oğlu Resul ve Mustafa kardeşler, Hamid İli'nde yazladıklarını ifade etmişlerdir (Karaca, 2002: 165). Yine 1892 yılı salnamesinde Antalya ahalisinin çoğunluğu Yörük olup pek çok koyun ve develeri bulunduğu için yaz günlerinde Hamid Sancağı'nda bulunan yaylaklara çıktıkları belirtilmiştir (KVS., 1310: 343).

Bu çerçevede Teke Yöresi'nde yaşayan Yörük oymak ve obalarının büyük çoğunluğu yaz döneminde Hamid Sancağı içerisinde bulunan Anamas yaylalarında yazı geçirir. Yörük sosyo-ekonomik hayatı için zengin yaylak alanlarının bulunduğu yer, her ne kadar Anamas Yaylası şeklinde tek bir yayla gibi gösterilse de (Koç, 1983: 108) birçok yaylak alanını üzerinde barındıran Anamas Yöresi'dir. Yöre, yaz döneminde Aydın'dan başlamak üzere özellikle Antalya Döşemealtı düzlüğünden Manavgat hattına kadar geniş bir alanda kışlayan Yörük oymak ve obalarının yazladığı yaylaları bünyesinde barındırır (Aksu, 1935: 279-280; Böcüzade, 1983: 68-69; Ak, 2015: 133).

Anamas yaylaları, genellikle Teke Yöresi'nden gelen Yörük oymak ve obaları tarafından kullanılan yaylalar (Seyirci, 2000: 116) olup ortalama 1.500 metreden başlayan Anamas dağ silsilesinin üzerinde bulunan birçok yayladan oluşur. Anamas yaylaları, merkezinde Isparta Aksu İlçesi'nin bulunduğu Eğirdir, Gelendost, Yalvaç, Şarkikaraağaç ve Yenişarbademli ilçelerinin çevrelediği sınırlar içerisinde yer alır. Hatta Dedegöl Dağı tarafından Sütçüler ile Beyşehir hududuna kadar sokulur. Bu geniş sınırlar içerisinde bulunan yaylalar, Sorkun, Eğriceöz, Senitli, Keşli, Göçeri, Çatmalıpınar, Kayapınarı, Karacalar, Üçkuyu, Başkuyu, Yemektaş, Akarca, Kocaalan, Sağırtaş, Kuvvetalanı, Söbüova, Ayıyalağı, Bodas, Kızılova, Sindel, Karamıklı, Kırbaş, Kazıklıalan, Kaşıkçı, Tuzla, Yavşanlı, Çiçekli, İncebel, Körkuyu, Keleboyu, Yoncalık, Güllügöl, Kaklıkalanı, Buğdaykuyuları, Ağzıbüyük, Enevre, Tuzlagediği, Nahır, Düzağacı, Kürebelli, Yelibel, Deliktaş, Çilpen, Kemikli, Yartlan, Dokuzkuyu, Taşlıgöl, Akbel, Hallat, Mezaralanı, Kızılcadağ, Yaylacık, Çayır, Kızıllıklık, Kozanboğazı, Arılık, Çukurpınar, Kuzukulağı, Yağlıçukur, Eşekalanı, Sarıalan, Köklü, Körmenlik, Melikler, Sayacak, Çobantaşı, Çamova, Aliefendi ve Dikenlik yaylalarıdır (KVS., 1332: 189-190, 222-223, 242; Yiğitbaşı, 1972: 122-123; Tanyıldız, 1990: 72; Seyirci, 1994: 39; Seyirci, 2000: 88-89; Ak, 2008: 282; Ak, 2015: 133-134).

Yine Anamas silsilesi üzerinde ve Eğirdir sınırları içerisinde 1530 yılı tahrirlerinde "*Ermeli der cebel-i Anamus*" adı ile bahsedilen ve Anamas Dağı'nda yaylak olarak gösterilen yerin bugünkü adı Ermili olup Kuzukulağı, Çukurpınar, Kızıllıklık, Kozanboğazı ve Arılık yaylaları ile çevrelenen yöredeki yüksek sivri dağın adıdır. Ayrıca Ermili Yaylağı'nın 1530 yılı yaylak hasılatı 665 akçe iken Kuzukulağı'nın 500 akçe, Eğriceöz'ün 50 akçedir (Karaca, 2001: 468).

Anamas yaylalarının bulunduğu Şarkikaraağaç, Eğirdir ve Anamas çevresi Yörükler için önemli imkanlar sunar. Yörede 16. yüzyılda Akdağ, Aksaklar, Arablar, Çepel Karamanlu, Çobansa, Eşekli, Firuzlu, Karacalu, Karacaoğlu, Karahalillü, Kargın, Karamanlu, Kasımoğlu, Koparanlu, Kumral, Kundanlu, Kızıllı, Muradoğlu, Saruca Mihmad, Saruhan, Timur ve Yavaş Yörükleri Eğirdir çevresinde; Akpınar, Beğtimur, Çay, Karağu, Katib, Keçibağlı ve Sofular Yörükleri Anamas çevresinde; Karakuzulu Yörükleri ise Karaağaç çevresinde yaşayan kesif Yörük oymakları olup bunların hareket sahaları genellikle Anamas yaylaları silsilesi içerisinde yer alır (Arıkan, 1988: 83-88; Karaca, 2001: 467-468; Karaca, 2007: 115, 120-121).

Her dönemde olduğu gibi serin iklimi ve zengin otlakları ile yazın Yörükleri cezbeden Anamas yaylalarında 18. ve 19. yüzyıllarda büyük çoğunluğu Teke Yöresi'nden gelen Ahadlı, Alaylı, Bulacalı, Çakal, Çepel, Ecevidli, Emirler, Eskiyörük, Fettahlı, Firkatlı, Gebizli, Hacısalı, Honamlı, Horzum, Karahacılı, Karakoyunlu, Karatekeli, Kesirli, Karamanlu, Kızıllıklık, Kızıllı, Kötekli, Melikler, Millü, Saçıkarcılı, Sarıkeçili, Serikli ve Töngüşlü Yörükleri başta olmak üzere çok sayıda Yörük oymağı ve bunların obaları yaylamaktadır (Aksu, 1935: 279-280; Saraçoğlu, 1968: 512-513; Karaca, 2002: 166; Akdemir, 2008: 118-119; Ak, 2015: 20-83).

Teke Yörükleri ve Anamas yaylaları ile ilgili kayıtlara Konya Vilayeti'ne ait 1914 yılı salnamesi içerisinde yer verilmeyle birlikte Eğirdir Kazası yaylaları kısmında “*Dahil-i kazada Sorkun, Senitli, Keşli, Çayır, Camili, Sanlı, Zengi, Kuzukulağı namlarında birtakım yaylalar vardır. Oldukça vâsi' olan bu yaylalara mevsim-i mahsûsunda Antalya cihetlerinden gelen on bini mütecâviz çadır halkı aşâir ile civar kurâ ahalisi vakit geçirmektedir. Sâlif-üz-zikr yaylalara gelen aşâir Gebiz, Saçakaralu, Karakoyunlu, Honamlı, Horzum, Eskiörük, Hayta, Çakal, Sarikeçili namlarıyla yad olunurlar*” (KVS., 1332: 189-190) denilirken Sanlı ve Zengi hariç diğer yaylakların tamamı Anamas yaylaları içerisinde yer alır.

Aynı salnamemin Şarkikaraağaç Kazası yaylaları bahsinde “*Yaylaları aliyy-ül-a'lâ kesir Anamas Dağı üzerindedir. Bu dağların en meşhur yaylaları, Akbel, Üçkuyu, Söbüova, Kocalan, Akarca, Çayağzı gibi her biri birkaç kilometre mesâbe vasati havidir. Yazın bu yaylalara Antalya ve sâir mahallerden dört beş bin çadır halkı gelerek rûz-ı hıızrdan kasıma kadar ra'y-ı hayvanat ile imdâd-ı hayat ederler. Ağnam ve mevâşilerinin mikdarı yüz bini mütecâviz eden Karakoyunlu, Eskiörük, Karahacılı, Töngüşlü, Fettahlı, Saçakaralı, Hacısalı, Hayta, Sarikeçili namlarındaki aşâir buraların en be-nâm yaylacılarından*” (KVS., 1332: 242) ifadesi yöre yaylaları ve bu yaylalara çıkan Yörükler hakkında önemli bilgilerdir. Öte yandan 1941 yılında “*Karaağaç kazasında seyyar aşiretlerden olarak Antalya havalisinden gelen ve Anamas dağı yaylalarında yaz mevsiminde bir iki ay müddetle ikamet eden Sarikeçili, Eskiörük, Honamlı, Saçakaralı, Karakoyunlu aşiretleri vardır*” (Abidin, 1941: 1129) kaydı yörenin Yörükler için ne kadar önemli ve vazgeçilmez olduğunu göstermektedir.

Teke Yöresi'nde, sahil şeridinde, kışlayan Yörükler, Anamas yaylalarına doğru göç ederlerken bu yaylalara ulaşmak için belirli yollar ve geçitleri kullanırlar. Antalya Ovası ile Serik ve Gebiz çevresinde kışlayanlar, Sanlıbeli veya Kırkgeçit yolunu takiben Anamas yaylalarına ulaşırlar. Yine Anamas dağlarının doğu yüzüne ve ötesinde Şarkikaraağaç'a kadar uzanan Emeredinbeli yolunu kullandıkları gibi bu yol kapalı olduğu dönemlerde Kesikbeli yolunu kullanma gereği duyarlar (Saraçoğlu, 1968: 282, 513; Güçlü, 2001-2002: 239; Ak, 2008: 281; Ak, 2015: 122).

Karahacılı Yörükleri, Emeredinbeli yolunu izleyerek 7 veya 8 gün içerisinde Anamas, Dedegöl ve Dumanlı dağları çevresinde bulunan Aliefendi, Dikenlik, Körmenlik, Melikler, Çamurluk, Çataloluk ve Dumanlı yaylalarına ulaşip bu yaylalarda yazı geçirirler. Karahacılı Yörükleri ile aynı yolu kullanan Karakoyunlu ve Honamlı Yörüklerinin bir kısmı da Emeredinbeli yolu üzerinden Anamas yaylalarına ulaşırlar. Hatta Taşağul üzerinden Kesikbeli'ni aştıktan sonra Eynif Ovası veya İbradı Belî üzerinden Gembos Ovası'na ulaşanlar, buradan Göynem üzerinden veya doğrudan Üzümlü Manastırı'na 8 veya 10 günde vardıktan sonra Anamas yaylalarına dağılırlar (KVS., 1332: 222-223; Selekler, 1960: 140; Ak, 2015: 134;). Karahacılı Yörükleri ve yaylakları ile ilgili Konya Vilayeti'ne ait 1914 yılı salnamesinde Seydişehir Kazası yaylaları bahsinde önemli bilgiler bulunmakla birlikte “*Dahil-i kazada pek çok yaylalar vardır. Mühim yaylalar içerisinde gösterilen Aliefendi ve Dikenlik yaylaları iki bin dönüm vasatında ve Anamas dağları civarındadır. Bu yaylalara üç aileden mürekkebe olan Karahacılı aşireti gelir, bunlardan Solaklı ailesi Dikenlik ve Sariabalı ile Hacıhamzalı aileleri Aliefendi yaylasında çadırlarını rekz ederek yazı geçirirler*” (KVS., 1332: 222-223) kaydı yörenin Serik çevresinde kışlayan Karahacılı Yörük oymağı ve obaları için önemli bir yaylak alanı olduğunu gösterir.

Aksu Çayı ile Köprüçayı arasındaki düzlükler ile kuytu yerlerde kışı geçiren Çakal, Bulacalı, Eskiörük, Gebizli, Hacısalı, Hayta, Honamlı, Karakoyunlu, Kötekli ve Töngüşlü Yörüklerinin büyük çoğunluğu Sanlıbeli ve Kırkgeçit yolunu kullanarak Anamas yaylalarına çıkarlar. Serik ve Antalya Ovası'nda kışlayan bu Yörüklerden Sanlıbeli yolunu kullananlar Anamas yaylalarına ulaştıkları gibi bu yolculuk göç yolu üzerindeki konalgalarda konaklamak suretiyle yaklaşık 10 gün sürer (Ak, 2015: 135).

Gebizli Yörükleri, Anamas silsilesi üzerinde bulunan Sorkun, Eğriceöz, Senitli ve Keşli yaylalarında yazı geçirirken 18. yüzyılda Gebiz Yörükleri ile birlikte hareket eden Alaylı, Karamanlı ve Serik Yörükleri de Anamas Yöresi'ndeki yaylalara çıkmışlardır. Yine Anamas Yöresi'ne göçen Eskiörüklerin büyük çoğunluğu Karacalar, Kayapınarı, Çatmalıpınar, Yelibel, Yemektaş, Çilpen, Göçeri, Bodas ve Kızılova'da yazı geçirirken bir kısmı da Karahacılı Yörükleri ile birlikte Kaşaklı ve Yenişar taraflarında Anamas, Dedegöl ve Dumanlı dağları çevresinde yaylanmışlardır. Bu oymaklardan başka Honamlı Yörüklerinin bir kısmı Şarkikaraağaç Gedikli taraflarında bulunan Sindel, Karamıklı, Kırbaş, Kazıklıalan, Kaşıkçı, Çiçekli, İncebel, Akbel, Tuzla ve Yavşanlı yaylaları yanında Bodas ve Sayacak'ta yaylanmışlardır. Aynı şekilde Anamas dağ silsilesi üzerindeki yaylalara göçen Karakoyunlu Yörükleri, Kozanboğazı, Çayır, Yağlıçukur, Sarıalan, Köklü, Akbel, Eşekalanı, Mezaralanı ve Kızılcadağ'da yaylarken Hacısalı Yörükleri de Kızılcadağ yanında Yağlıçukur, Sarıalan, Kozanboğazı,

Sayacak, Melikler ve Çobantaşı yaylalarında yazı geçirmişlerdir. Yaylak ve kışlak alanlarında genellikle birlikte hareket eden Bolacalı ve Çakal Yörükleri, Deliktaş, Çilpen, Yartlan ve Kemikli yaylalarında yaylarken Çakal Yörüklerinin bir kısmı Yılanlı, Sofular ve Havutlu çevresinde yazlamıştır. Hayta Yörükleri, Anamas yaylalarından Üçkuyu, Başkuyu, Sağırtaş, Kuvvetalanı, Söbüova, Bodas ve Akarca yaylalarında yaylamışlardır. Anamas Yöresi'ne göçen Töngüşlü Yörükleri, Çukurpınar, Kızıllıklık, Yartlan, Dokuzkuyu ve Sorkun'da yaylarken Köteklî Yörükleri, Ayıyalağı'nda yazı geçirmişlerdir (KVS., 1332: 186, 189-190, 222-223, 242; Atabeyli, 1940: 218-219; Saraçoğlu, 1968: 513; Böcüzade, 1983: 68-69; Tanyıldız, 1990: 61, 72; Türkay, 2005: 315; Çelik, 2008: 48, 57, 62, 67; Arslan, 2009: 33, 182, 228-229; Ak, 2015: 135-137).

Anamas yaylalarında yazlayan Yörükler, otların tükenmesi ve yaylaların soğumaya yüz tutmasıyla, güz döneminde, Eylül ayından itibaren yazı geçirdikleri yaylalara yakın kasaba ve köylerin, hasat mevsiminin arkasından boşalan arazilerinde güzlemeye inmişler, nadiren de olsa güzü yayla'da geçirenler olmuştur (Ak, 2008: 281; Ak, 2015: 143-144).

Öte yandan yaylak ve kışlak arasında hareket eden Yörükler, yaylak alanları ile göç yolu üzerinde çoğu zaman yerleşik ahali ile çatışmalar yaşamışlardır. Bu çatışmalar genel olarak ekili alanlardaki mahsulleri hayvanlara yedirmek suretiyle verilen zarar, bağ ve bahçelerin tahribi, mahsul, hayvan, mal ve eşyaların gasp ve talan edilmesi, köylerin yakılıp yıkılması şeklinde cereyan etmiştir. 18. yüzyılda Teke Yöresi'nden yaylamak üzere Anamas yaylalarına gelen Gebizli, Alaylı, Serikli ve Karamanlı Yörükleri, göç yolu üzerinde ve yaylak alanlarına yakın yerlerde bulunan ahali ile özellikle de Anamas Ovası'nda çatışmaları bu meyanda olup çatışma sırasında kendilerine karşı gelen köylüleri yaralayıp öldürmüşlerdir. Yine Saçıkarcalı, Karahacılı, Karaçakal, Güzelbeyli ve Eskiyörükler içerisinde çıkan eşkıyalar Şarkikaraağaç, Afşar, Hoyran ve Eğirdir kazaları ahalisine benzer zararlar vermişlerdir. Aynı şekilde Aydın'dan, Hamid Sancağı'nda bulunan yaylalara gelen Horzum ve Sarkeçili Yörükleri ile diğer oymaklardan bazı eşkıyalar Yalvaç halkına bu tür zararlar verdikleri gibi köyleri yakıp yıkmışlar, bir kısım insanı da öldürmüşlerdir (Aksu, 1938: 686; Karçınzade, 2005: 74-76; Akdemir, 2008: 118-119; Ak, 2013: 12; Ak, 2015: 204-205, 214). Yöre ahalisine verdikleri zarar nedeni ile Alaylı, Gebizli, Karamanlı ve Serikli Yörükleri, Anadolu Valisi tarafından nezre bağlanıp Anamas Yöresi'ne yaylaya çıkmaları yasaklanınca bunlar, bu husustaki yasağın kaldırılması için payitahta başvurmuşlardır. Yine Gebiz Yörükleri, Anamas ahalisi ile yörede yaşadıkları çatışmadan sonra nezre bağlanıp, vergisini verdikleri halde, Eğriceöz Yaylası'na çıkmaları yasaklanınca kendilerine eziyet edildiği gerekçesiyle merkeze şikayetçi olmuşlardır (Ak, 2015: 214).

Anamas yaylalarında yazlamaya devam eden Gebizli, Melikler, Çandır, Karaçakal, Karahacılı, Fettahlı ve Saçıkarcalı Yörüklerinin zulüm ve eşkıyalıkları yöre ahalisini bıktırınca merkeze şikayet edilmişlerdir. Bu şikayet üzerine payitahttan, bunların vermeleri muhtemel bir zarara karşı teminat olarak gösterdikleri nezr bedelinin tahsili ile suçlu olanların cezalandırılması emri çıkarılmıştır. Hatta Gebizli, Melikler ve Çandır Yörüklerinin, Aydın Sancağında boş ve harabe yerlere iskan kararına rağmen uygulama boyutu ile bundan herhangi bir sonuç çıkmamıştır. Öte yandan Çakal Yörüklerinden olup yörede hırsızlık, gasp ve eşkıyalık yapan iki farklı grup yakalandıkları gibi bunlar idam edilmişlerdir (Ak, 2015: 207).

Saçıkarcalı Yörüklerinden 18. yüzyılın sonlarında Anamas Yöresi'ne, özellikle Şarkikaraağaç civarında bulunan dağlara ve yaylalara çıkan Kösebölükbaşı ve yanına topladığı eşkıya takımı, yaylak alanlarına yakın köylerde yaşayan halka zulmedip yörenin altını üstüne getirmişlerdir. Yöredeki köylülerin, ekili alanları ile mahsullerini hayvanlarına yedirdikleri gibi bağ ve bahçelerini yağmalamışlar hatta gece köy basıp evlere ateş ederek insanların kimisini yaralayıp kimisini de öldürmüşlerdir. Baskında köylünün hububatını ateşe verip yaktıkları gibi sığır ve koyunlarını da çalmışlardır. Saçıkarcalı Yörüklerinin Şarkikaraağaç civarındaki yaylaklarına yakın meskun ahaliye verdikleri zarar 19. yüzyılda da devam etmiş ve Tülüler obası, hayvanlarına kaza ahalisinin ekili mahsullerini yedirip hayvanlarını da çaldıkları gibi yöre ahalisini bezdirmişlerdir (Ak, 2015: 207-208).

Ayrıca Anamas yaylaları Yörüklerin sığınak alanı olmakla birlikte eşkıyalıkları nedeni ile Teke Yöresi'nde takibata uğrayan Yörükler, sıkışınca kaçıp yöreye sığınmışlardır (Ak, 2015: 206).

Yörede yerleşik ahali ile yaylak ve arazi anlaşmazlıkları da yaşandığı gibi Anamas yayla silsilesi içerisinde bulunan Aliefendi Yaylası için Karahacılı Yörükleri ile Kurucaova Köyü ahalisi arasında yaşanan arazi anlaşmazlığı uzunca bir süreden sonra Karahacılılar lehine çözümlenmiştir (Ak, 2015: 217-218).

Gebizli Yörüklerin yaylak alanları olup, 19. yüzyılda arazilerin tapulanma sürecinden sonra Eğirdir yakınında bulunan Serpe Yaylası ile Anamas Yöresi'nde bulunan Sorkun, Eğriceöz, Senitli ve Keşli yaylaları çok geniş bir alanı kapsadığı gibi Gebizli Yörüklerinin üzerine tapulanmıştır. Bu yaylalar için yöre ahalisi ile Gebizli Yörükleri arasında yaşanan yaylak anlaşmazlığı Osmanlı Devleti döneminden beri devam etmekle birlikte verilen tapular hudutlu tapu olup tapu içerisinde hazineye kaydedilen yerlere bir türlü çözüm bulunamamıştır. Yöredeki yaylak alanlarının ve Yörüklerin yaylak sorunu bu çerçevede çözüm bekleyen önemli hususlardan birisi olmakla birlikte çözümü hayvancılığın sürdürülebilirliği açısından önemlidir (Ak, 2008: 290-291; Ak, 2015: 218).

Her şeye rağmen Yörükler, mübadele ve pazarlama bakımından çevrelerinde bulunan yerleşim yerleri ile sürekli bir etkileşim içinde olmuşlardır. Anamas yaylalarında yaylayan Yörükler, Anamas, Eğirdir, Gelendost, Yalvaç, Şarkikaraağaç, Yenişar ve Beyşehir pazarlarında hayvanlarını ve mahsullerini genellikle nakdi, kısmen aynı olarak pazarlayıp ihtiyaçlarını temin ettikleri gibi yaşadıkları yöreye sosyo-ekonomik olarak hareketlilik getirmişlerdir. Bu değişim ve pazarlama sürecinde sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamakla kalmamışlar aynı zamanda çevrelerindeki meskun mahallerin ihtiyaçlarını da temin etmişlerdir. Yine develeri ile buldukları çevrenin kira karşılığında taşıma işlerini de üstlenmişlerdir (Abidin, 1941: 1129-1130; Eröz, 1991: 208-209; Seyirci, 2000: 4-5, 9; Ak, 2010: 341-342; Ak, 2015: 271-273). Yöreye çıkan Yörüklerle ilgili 1935 yılında kaleme alınan bir yazı, üretimin dayanışma içerisinde ticari amaca yönelik yapıldığına dair önemli ipuçları verir. "*Yazın Yenişar dağlarına Karakoyunlu, Honamlı, Sarıkeçili, EskiYörük, Dedemolla namlarında Yörükler gelirler. Fakat Karakoyunlulardan başkaları keçicidirler. 120 evden fazla olan Karakoyunlular Dedegöl Dağı'nın çevresinde barınırlar. Dedegöl Dağı'nın batı yüzeyindeki Kuzukulağıyla Aliefendi yaylaları, Dedegöl Dağı'nın boyun noktasındaki Karagöl şöhretiyle anılırlar. Burada Karakoyunlulara ait büyük mandıralar vardır. Mandıra sahiplerinden Karakoyunlu Ali ile Bademli Köyü'nden Fettah ve Yusuf Ali aralarında ve bir de İstanbullu bir uzman arasında 4 kişilik peynircilik şirketi vardır. 1930'dan beri işleyen bu şirket senede 10 bin kilo kaşar peyniri elde etmekte, İstanbul'a gönderilen bu peynirler Balkan peynirleri derecesinde rağbet görmektedir. Aynı şirket Edirne peyniri de yapmakta ise de bunlar özel ismaricılara bağlı kalmaktadır"* (Erdem, 1935: 234) bilgileri üretimi yapılan kaşar peynirinin ticari kapasitesi ile kurulan şirketin üyeleri hakkında her şeye rağmen Yörük, yerleşik dayanışması açısından dikkat çeker. Yine aynı kişi olan Karakoyunlu Ali Zeybek, bir mandıra da Anamas Çayır Yaylası'nda kurup çevredeki Yörüklerden satın aldığı sütlerden kaşar peyniri üretilip Anamas Balkan Kaşarı markası ile İstanbul ve Konya'ya pazarladığı gibi Ali Zeybek'in 1947 yılında ölümünden sonra mandıra kapanmış ve zaman içerisinde atıl vaziyette yıkılıp gitmiştir (Ak, 2008: 288).

SONUÇ

Türklerin, Asya'da Türkistan coğrafyasında yüksek platolarda yaşadıkları dönemlerden beri var olan yayla kültürü, hangi coğrafi yükseltide olursa olsun Yörükler tarafından Türkiye'de de devam ettirilmiştir. Bu bakımdan Türk kültürü içerisinde yer alan yaylak, güzlek ve kışlak geleneği Anamas yaylaları ile Teke Yöresi arasında konup göçen Yörükler tarafından yıllarca yaşatıldığı gibi hâlâ Teke Yöresi'nden, Anamas yaylalarına çıkan az da olsa birkaç Yörük çadırına rastlamak mümkündür.

Yöredeki yaylak ve kışlak döngüsü içerisinde özellikle yaylak alanlarında Yörükler ile meskun ahali arasında zaman zaman bazı çatışmalar yaşanmış ancak devlet gerekli tedbirleri almaya çalışmıştır. Bu tür çatışmalara rağmen Yörüklerin yaşadıkları alanlardaki ahali ile bütünleştikleri de bir gerçek olup yaz döneminde yaylaklardaki uçsuz bucaksız boş alanları şenlendirdikleri gibi çevrelerinde bulunan yerleşim alanlarına iktisadi ve kültürel bakımdan hareketlilik getirmişlerdir.

Geçmişten günümüze ülke adına yürüyen bir ekonomik ünite olma özelliği taşıyan Yörükler, her bakımdan Türk kültürüne dair önemli örnekleri aralarında barındırmışlar ve günümüzde büyük oranda yerleşik hayata geçmişlerdir. Yerleşik hayata geçişle birlikte yayla kültürü şekil değiştirdiği gibi yaylalar, yaz döneminde sıcak ve nemin boğucu etkisinden kurtulmak amacıyla birer yazlık dinlenme mekanı niteliğine bürünmüştür.

Bunların dışında Yörüklerin, yaylak ve kışlak alanlarındaki otlaklar ile ilgili sorunları çözümlenememiştir. Eski tapu verilen yaylak yerlerinin kullanımı açısından var olan ve çıkması muhtemel sorunlar giderilip gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır. Bunlar yapıldığı takdirde hem yörenin sosyo-ekonomik hareketliliğine ve kalkınmışlığına hem de sürdürülebilir bir hayvancılık ile ülke ekonomisi açısından istihdam oluşturup kaynak sağlamak mümkündür.

KAYNAKÇA

- Abidin, İ. (1941). "Anadolu Ziraat Yetiştirme Vaziyeti Isparta Vilâyeti", *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 7 (82-83): 1128-1130.
- Ak, M. (2008). 20. Yüzyılda Serik'te Yörükler, 20. Yüzyılda Antalya Sempozyumu Bildirileri 22-24 Kasım 2007, (I. Cilt), (s. 278-296), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- Ak, M. (2010). "Antalya'da Yörükler ve Yörük Kültürü", *Dünden Bugüne Antalya*, (2. Cilt), Antalya: Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 332-347.
- Ak, M. (2013). *Osmanlı Devletinde Bir Âyânlık Örneği Yılanlıoğulları*, Antalya: SahilKitap Yayınları.
- Ak, M. (2015). *Teke Yörükleri (1800-1900)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Akdemir, M. S. (2008). *XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Isparta (Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Hayat)*, Isparta: Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Aksu, F. (1935). "Isparta İlinde Oymak Adları", *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 2 (19): 279-280.
- Aksu, F. (1938). "Yılanlıoğullarına Dair Vesikalar 1", *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 4 (48): 685-689.
- Arıkan, Z. (1988). *XV-XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Arslan, N. (2009). *Karaçakal Yörükleri*, İzmir: Altınkalem Yayınları.
- Atabeyli, N. K. (1940). "Teke (Antalya) Yörükleri Hakkında Notlar", *Türk Tarih-Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, (IV): 213-222.
- Böcüzade Süleyman Sami. (1983). *Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi*, (I-II. Cilt), (Yay. Haz. S. Seren), İstanbul: Serenler Yayınları.
- Çelik, A. (2008). *Bir Yörük Çocuğunun Gözüyle Yörüklerin Dünyası*, Isparta: Emedya Ofset.
- Erdem, T. (1935). "Yenişar", *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 2 (17): 234-237.
- Eröz, M. (1991). *Yörükler*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Güçlü, M. (2001-2002). "Antalya (Pamphylia) Bölgesinde Yollar: Kesikbeli Yolu ve Son Yüzyıldaki Durumu", *Adalya*, (V): 237-248, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Karaca, B. (2001). XVI. Yüzyılda Eğirdir ve Çevresinde Konargöçerler (Yörükler), *Tarihi Kültürel Ekonomik Yönleri ile Eğirdir - 1. Eğirdir Sempozyumu 31 Ağustos - 1 Eylül 2001*, (s. 457-472), Eğirdir/Isparta.
- Karaca, B. (2002). *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Karaca, B. (2007). XVI. Asırda Batı Toroslar'da (Güney Batı Anadolu) Yörükler, *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler*, (1. Cilt), (s. 111-124), Denizli.
- Karçınzade Süleyman Şükrü. (2005). *Seyahatü'l-Kübra Büyük Seyahat*, (Yay. Haz. S. Şapçı), Eğirdir: Sinan Ofset.
- Koç, M. (1983). *Baris-Hamit-Hamitâbât Tüm Yönleri ile Isparta*, Isparta: Türk Köyü Yayınları.
- KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1310, Defa' 25, Konya: Konya Vilayet Matbaası.
- KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1332, İstanbul: Cihan Matbaası.
- Saraçoğlu, H. (1968). *Akdeniz Bölgesi*, (III. Cilt 1. Kısım), İstanbul: MEB Yayınları.
- Selekler, M. (1960). *Yarımasrın Arkasından Antalya'da Kemer Melli-İbradı Serik*, İstanbul.
- Seyirci, M. (1994). "Anamas Yaylası ve Isparta Yörükleri", *Kültür ve Sanat Dergisi*, 22: 38-40.
- Seyirci, M. (2000). *Batı Akdeniz Bölgesi Yörükleri*, İstanbul: Der Yayınları.
- Tanyıldız, A. (1990). *Honamlı Yörükleri*, Isparta: Özgül Tipo-Ofset.
- Türkey, C. (2005). *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İstanbul: İşaret Yayınları.
- Yiğitbaşı, S. S. (1972). *Eğirdir-Felekâbad Tarihi*, İstanbul: Çeltüt Matbaacılık.